

САМУР

№ 3 (319) 2018-йисан 7-апрель

1992-йисан январдилай акъатзава

Цийивилер

www.samurpress.net

ЛЕЗГИ ЧІАЛАН МЯРЕКАТ

Президент хкяда

2018-йисан 11-апрелдиз чи республикада Азербайжандин президент хкядай сечкияр кыле фида. Сечкийриз вири патарихъай хъсан гъазурвилер акунва, сечкичяр патал вирина герек тир

къулайвилер арадал гъанва. Са гафни авачиз, виликан йисара хъыз, алай йисузни сечкияр тешкиллудака кыле фида. Вучиз лагъайтла аслу тушир Азербайжандихъ и рекъяй хъсан тежриба ава. ИкI тирди виликан сечкийриз атай къецепатан гуьзет ийидай ксарини лугъузва. Хъсан гъазурвилер акунвайвилай сечкийрихъ авсиятда са гъихътин ятлани проблема хъунухъ мумкин туш.

Чкайрин комиссияр вири компьютердин краарай кыл акъуддай хъсан пешекаралди таъминарнава. Сечкияр кыле физвай вахтунда секинвал хвена кIанзавай вири тешкилатриз герек тир тапшуругъар ганва. Халкъди президент хкязавай сечкийра мукъувай иштиракда.

Гуьмбет хкажда

Туьркиядин Анкара шегъердин цийи магъледа Хожалыдин геноциддихъ авсиятда гзаф чIехи гуьмбет хкажда. Ина авай паркдизни Хожалыдин тIвар гуда. Идалай гъейри Хожалыдин седдилай агъалийриз гегенш малумат гун патал газетра ва журналра, радио ва телевиденида теблигъат тухуда. Гележегда Туьркиядин маса шегъеррани Хожалыдин вакънайрихъ авсиятда гуьмбетар хкаждай ниет ава.

РикIел хкана

И йикъара Россиядин Илимрин Академиядин Дагъустандин Илимдин Меркездин ЧIалан, Эдебиятдин ва Медениятдин Институтда тIварван авай лезги чIалан алим, филологиядин илимрин доктор, профессор, Дагъустан Республикадин лайихлу илимдин кIвалахдар Букар Талибов диледиз хъайи 90-йисаз талукъарнавай мярекат кыле фена.

Институтдин директордин заместитель Борис Атаева, гъа илимдин кархандин кылин илимдин кIвалахдар, филологиядин илимрин доктор Фаида Гъаниевади ва масабур Б.Талибован умуьрдин рекъикайни яратмишунрикай рахана. Букар Талибова лезги чIалан группадин чпихъ кхьинар авачир чIалар ахтармишунихъ, Дагъустандин чIаларин тарихдин фонетикадихъ, лезги чIалан гекъигунин фонетикадихъ, чи лексикологиядихъ пай кутуна. Ада чи машгъур алим Мегъамед Гъажиевахъ галаз санал милли гафарганар арадал гъун патал гъакъисагъвилелди зегъмет чIугуна ва 1966-йисуз санал «Лезги чIаланни урус чIалан словарь» чапдай акъудна.

Букар Талибова чи сейли алим, профессор Унейзат Мейлановадихъ галаз санал туькIуьрай «Лезги чIалан баянар гудай словарди» Дагъустандин лексикографияда лайихлу чка къазва.

Алай йисан Лезги чIалан юкьуз – 20-мартдиз Магъачкъалада Дагъустандин Гъукуматдин Педагогикадин Университетдин дараматда «Лезги чIал хуьн ва вилик тухун» тIвар ганвай форум кыле фена. И чIалан мярекатда муаллимри, чIалан пешекарри, кхьирагри, шаирри, журналистри, илимдинни жегъилрин тешкилатрин векилри иштиракна.

Мярекатдал лагъайвал, алай вахтунда чи машгъур алимрикай Фейзудин Нагъиева, Руслан Къадимова, Шайдабег Мирзоева, Мариф Къадимова, Мегъамед Ибрагъимова, Альбина Крымовади, Султанат Аливердиевади ва масабур хайи

чIал хуьн ва вилик тухун патал гъакъисагъвилелди зегъмет чIугъазва.

Мярекатдал Фейзудин Нагъиева къейд авурвал, алай вахтунда са бязи къелемэгълийри чпин кхьинар литературный лезги чIалан къайдайриз амал ийизвач. И кардиз рехъ гана кIанзавач. Чавай гъар садавай жуван нугъатдал рахаз жеда. Ингъе кхьидайла литературадин чIалал кхъена кIанзава.

Мярекатдал «Интех-Софт» компанидин группадин кылин директор, физикадинни математикадин илимрин кандидат Мариф Къадимован рахунар ва ада теклиф авур «Халисан инсан хъухъ!» проект разивилелди къабулна.

Цийи проектди форумда иш-

тиракзавай мектебдин директорар ва лезги чIалан муаллимар чпихъ ялна. Абуру къейд авурвал, Мариф Къадимова теклифзавай материалрикай хайи чIалан тарсара гегеншдиз менфят къачуз жеда.

Мярекатдал рахай филологиядин факультетдин декан Руслан Къадимова ва университетдин илимдин секретарь Шайдабег Мирзоевани хайи чIал хуьн ва вилик тухун патал хъсан теклифар гана. Иштиракчийри лагъайвал, форумди гъам чIалан чара-чара месэлайрикай веревирдер ийидай, гъамни кIвенкIвечи тежрибадикай менфят къачудай мумкинвал гана.

“САМУР”

ГЪАР ГАФУНИН КЪАДИР ЖЕН

Играми редакция! Куьне 2018-йис лезги чIалан йис хъыз малумарайла заз гзаф хвеш хъана. Жув муаллим ва хайи чIалан таъсиб чIугъазвай инсан яз завай и кардик гъикI къуьн кутаз жеда лагъана фагъумна за. Гъавилай кIвенкIве квез и чар кхьин къарардиз къачуна. Авайвал лагъайтла, и йикъара Магъачкъалада кыле фейи «Лезги чIал хуьн ва вилик тухун» тIвар ганвай форумдини чакъ са къадар руьгъ кутуна. Вуч хъсан я хъи, чи вилик-кылик галай ксарин хайи чIал хуьникай дериндай фагъумзава. ЧIал хуьн ва вилик тухун патал ихътин мярекатар генани фад-фад кыле тухвана кIанзава.

ЧIал бубайрилай амай виридалайни багъа аманат я. Гъавилай чаз адан гъар гафунин къадир жен герек. Гафар лугъуз тежедай къван чIехи девлет я. ЧIал вилик тухун ва адан къенивал хуьн патал и девлетдикай дуьздаказ менфят къачуна кIанзава. За гъеле

институтда кIелдай йисара са лезги чIалан учебникай ихътин гафар кIелнай: «Лезги чIал иер, инсанрин жуьреба-жуьре гъиссер, яшайиш вири патарихъай къалуриз жедай алакьун авай чIал я... Ам чи халкъдин тарих, дамах, намус я. Ам хуьн, вилик тухун чи пак тир буржи я».

Гъикъван хъсандиз лагъанва. Бес чна чи пак тир буржи вучиз кылиз акъудзавач? Гъа инал зи рикIел са вахтунда педагогикадин илимрин кандидат Ш.Мирзоева кхъей гафар кхъезва. Ада кхъенай хъи, гилан аялринни жегъилрин чIехи паюниз са къадар лезги гафарин мана эсиллагъ чизвач. Нетига гъихъгинди ятIа виридаз аквазва. Хайи чIал туна маса чIаларал рахазвай пара жезва. И карди чи чIал хаталувилик кутазва. И хаталувилин вилик пад къуна кIанзава. ТахъайтIа, къадим ва иер чIал чи гъилай акъатда. Чун жуван чIал авачир къурабайриз элкъведа.

За фагъумзавайвал, чIал вилик тухун патал гъам цийи гафарикай, гъамни чи чIалан куьгъне къатарин гафарикай менфят къачуна кIанзава. И рекъяй «Самур» газетди тухузвай кIвалах, ада 8-чина гузвай гафарган тарифдиз лайих я. Чна гъа са вахтунда чи классикрин яратмишунра авай гафарни рикIел хкана кIанзава. Са береда куь газетди «Эминан чIал чIур мийир!» тIвар ганвай макъала чапнай. Гзаф метлеблу ва кар алай макъала тир.

Къе заз жуван лезгийриз лугъуз кIанзава: «Ша чна хайи чIал чIур тийин, адан къенивал хуьн. И кар патал «Самур» газетдин рекъяй тIуз фин, адан давамчир жен. ЧIал хуьн патал газетди тухузвай кIвалахдиз къуват гун. Ша чна виш йисарилай чаз аманат яз амай виридалайни багъа эменни - хайи чIал къадар тийин.

Тамилла БЕКЕРОВА,
Дагъустан Республикадин
Дербент шегъер, муаллим

Quba soyqırımı - 100

ETNİK DÜŞMƏNÇİLİK

(Əvvəlki qəzetin 2018-ci ilin 27 yanvar, 28 fevral tarixli saylarında)

Məruzədə qəzanın azərbaycanlılara, ləzgilərə və tatlara məxsus bir sıra kəndlərinin adları səhv yazılıb. Adları səhv yazılmış yaşayış məntəqələri aşağıdakılardır: Dəvəçi rayonunun Aşağı Quşçu, Bilici, Əmirxanlı, Dayaz Dərə kəndləri. Xaçmaz rayonunun Qaraçı, Babalı, Günəşqışlaq, Dədəli, Kiçik Qurah, Qarabağlı, Dendelux, Səli və Ərəb Sofi kəndləri. Quba rayonunun Xucbala, Afurca, Üçkün, Söhüb, Zərqova, Aşağı Gədik, Zizik, Cimi, Nöydün, Qasımqışlaq kəndləri. Qusar rayonunun Languoba, Yargun (Həzrə), İmamquləkənd, Zuxul, Kuzun, Aşağı Ləgər, Əvəcuq, Çetkün, Əcəxür, Yuxarı Zeyxur kəndləri.

Dağıdılmış 162 kəndin siyahısına hərəsi 20-30 evdən ibarət 12 kiçik yaşayış məntəqəsi də aiddir. Quldur daşnak dəstələri qəzanın 27 yaşayış məntəqəsini - Dəvəçi rayonunun Dəvəçi Bazar, Əlixanlı, Zağılca, Aşağı Quşçu, Bilici, Ağasıbəyli, Dayaz Dərə, Qulamlar, Boyad, Butbut, Xaçmaz rayonunun Andreyabad, Əliməmməd, Qıblə Qırız, Aşalı, Əzizlər, Nabur, Yusifqışlaq, Buduğlu, Mehrəli, Ərəb Sofi, Mürşüd, Səli, Quba rayonunun Aşağı Gədik, Yengi, Gülülü, Qusar rayonunun Languoba və İkinci Həzrə kəndlərini tamamilə yandırıb sıradan çıxarmış, minlərlə əhalini kütləvi surətdə qırmışlar. Quba qəzasında bir dəfə deyil, dörd dəfə olmuş erməni işğalçıları 16 min müsəlman əhalisini qətlə yetirmişlər. Müəyyən dəlillərə və şahid ifadələrinə əsaslanan həmin rəqəm əslində bundan xeyli çoxdur. Tərəfdikləri qırğınlar zamanı işğalçıların

5 mindən çox əsgərini itirməsi isə yaxşı silahlanmış yerli əhalinin nizami qoşun hissələrinə qarşı son dərəcə igidliklə döyüşdüyünü sübut edir.

Çəllad Amazaspın Qubada törətdiyi ən ağır cinayətlərdən biri çoxlarının hələ də bilmədiyi 200-dən çox qızın başına gətirilmiş müsibətdir. A.Novatskinin məruzəsində buna oxşar məsələyə öləri toxunulub və göstərilib ki, "ermənilər valideynləri tərəfindən adları gizli saxlanan yuzədək müsəlman qadın və qızını zorlamışlar" (Bax: ARDA. F. 1061, siy. 1, iş 95, vər. 5-8).

Amazasp və digər daşnak başçıları tərəfindən açıqlanmayan bu hadisə necə baş vermişdi? Məruzədə həmin məsələ niyə geniş əksini tapmayıb? Halbuki A.Novatski təkcə bu faktla əlaqədar Qubadan və kəndlərdən 100-ə yaxın insanı dindirmişdi. Lakin nədənsə, şəhərdən dindirilmiş Məşədi Hüseynbala Əlişraf oğlunun, Mirismayıllı Mirhəsən oğlunun, Sona Məşədi Təlib qızının (onun bacısı Durnadan da izahat alınmışdı), Məşədi Zöhrə Yusif qızının, Digahdan dindirilmiş Qurbanov İbrahimxəlil Ağası oğlunun, Əsgərov Əlimurad Əsəd oğlunun, 120 ilə yaxın ömür sürmüş Əbil Məlikməmmədovun, yaşı 125-i adlayandan sonra dünyasını dəyişmiş Feyzulla Ağasiyevin və başqalarının verdikləri izahatlar sənədlərə əlavə olunmayıb. O dövrdə təkcə Digah kəndindən 20-dən çox adamdan izahat alındığı halda, cəmi bir nəfərin - Ömər Şixkərim oğlunun adı çəkilib. Görünür, həmin ərəfdə bu işlə məşğul olmuş bəzi erməni əlaltıları daşnakların törətdikləri bir çox qatı cinayətləri ört-basdır etmək, dəhşətli qırğınların izini itirmək üçün

belə etmişdilər. Oudur ki, həmin məsələlər dərinədən və geniş araşdırılmalıdır. Bu sahədə tarix elmləri doktoru Solmaz Rüstəmovə-Tohidinin 2010-cu ildə Bakıda rus dilində çap etdirdiyi "Quba. Aprel-may 1918-ci il. Müsəlman qətləmələri sənədlərdə" adlı kitabı kimi yeni-yeni kitabların çap olunması vacibdir.

Quba soyqırımından söhbət açarkən bir məsələni də unutmamaq olmasın. Ermənilər burada təkcə 1918-ci ilin yaz aylarında deyil, yayda da qırğınlar törətmişlər. 1918-ci ilin iyulun 6-da Xaçmaza Davidyansın komandanlığı altında 3 min nəfərlik qoşun gəldi. Ona Quba üzərinə hücumu keçmək üçün xüsusi tapşırıq verilmişdi. O vaxt Martıkyanın silahlı dəstələri və Popovun hərbi birləşməsindən sağ qalan əsgərlər də burada idi. Beləliklə, Xaçmazda 5 min nəfərdən çox daşnak-bolşevik hərbi qüvvəsi cəmləmişdi. Davidyans müxtəlif bəhanələrlə Qubaya hücumu yubadırdı. O, yaxşı bilirdi ki, Hatəm ağa Çağarvinin, Möhübəli əfəndi Kuzunvinin və Əlibəy Zizikskinin silahlı dəstələri ilə döyüşmək üçün 5-6 min əsgər kifayət deyil. Oudur ki, Bakıdan yeni qüvvələrin gəlməsini gözləməyə başladı.

İyulun ilk günlərində Bakıdan Quba qəzasına yeni bolşevik-daşnak qo-

teleqram göndərdi: "İyulun 6-da Ləzgilər Qubanı mühasirəyə aldılar. Vuruşma 8 saata qədər davam etdi, nəticədə düşmən geri oturduldu və qoşunlarımız Qubanın ətrafındakı mövqeləri tutdular". (Bax: Из истории гражданской войны в СССР. I том. МГ, 1960).

Əslində isə vəziyyət başqa cür idi. Bolşevik-daşnak hərbi birləşmələri "Dərin dərə"də ləzgilərlə iki həftə döyüşmüş, lazımı mövqeləri tuta bilməmişdi. Çoxlu itki verən bolşeviklər və daşnaklar özlərinin dedikləri kimi, nə "əksinqilabçıların öhdəsindən gəldilər, nə də Sovet hakimiyyətinə bərpə edə bildilər". Onların belə çıxılmaz vəziyyətə düşdüyü bir vaxtda Müşkür nahiyəsində Həsən bəyin, İbrahim bəyin, Mürsəl bəyin və Ləzgi Məhəmmədin silahlı dəstələri fəallaşdı və bir neçə dəfə Xaçmaza hücum edərək, işğalçıları böyük itkilərlə məruz qoydu. Dəvəçi nahiyəsində də yerli əhalinin daşnaklara qarşı mübarizəsi gücləndi. Burada Həmdulla əfəndi öz dəstəsi ilə bolşevik əşelonlarına bir neçə dəfə zərbə endirdi. Qubada uğur qazana bilməyən, eyni zamanda Xaçmazda və Dəvəçidə vəziyyətin pisləşdiyini gören bolşevik və daşnak başçıları iyulun 25-dən sonra qoşunlarını geri çəkib, qəzadan getməyə məcbur oldular. Görünür, onlar həm də bir neçə gündən sonra Bakı Xalq Komissarları Sovetinin istefa verəcəyindən xəbərdar idilər...

1920-ci ilin aprelin 28-də Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulsa da, Quba qəzasının qəhrəman övladları bu hakimiyyətə qarşı igidliklə mübarizə apardı. Avqust ayında qəzada geniş vüsət alan antisovet hərəkatını 140-dan çox kəndin əhalisi tamamilə, qalan kəndlərin əhalisi isə qismən dəstəkləyirdi. Bundan qorxuya düşən bolşeviklər Qubada hərbi vəziyyət elan etdilər. Sentyabrın 9-da AK(b)P MK-nın plenumu Quba qəzasında antisovet hərəkatını ləğv etmək üçün qərar qəbul etdi. Bolşeviklər qəzanın müxtəlif nahiyələrində yerli müqavimət dəstələri ilə döyüşlərə 10 mindən çox əsgər səfərbər etdilər. Buna baxmayaraq, onlar yerli əhalinin Sovet hakimiyyətinə qarşı mübarizəsini qısa müddətdə yatıra bilmədilər. Bu mübarizə 8 il davam etdi və erməni daşnakları bolşevik adı ilə qəzada yenidən minlərlə müsəlmanı qətlə yetirdilər. (Bax: Müzəffər Məlikməmmədov. Qanlı dərə. Bakı, 2009. səh 142-144).

Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, erməni daşnakları və bolşeviklər tərəfindən Quba soyqırımı bir neçə ay ərzində deyil, on il müddətində həyata keçirilib. Ona görə də 1918-1928-ci illərin Quba hadisələrinin əbədiləşdirilməsi son dərəcə vacibdir. Bu sahədə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin qayğısı və dəstəyi ilə bir sıra mühüm işlər görülmüşdür. Quba Soyqırımı Memorial Kompleksinin yaradılmasını, Qusar şəhərində "Qanlı dərə"də döyüşmüş qəhrəmanların şərəfinə abidənin ucaldılmasını buna misal göstərmək olar. Bununla yanaşı, erməni işğalçıların darmadağın edildiyi yerdə - "Qanlı dərə"də xatirə kompleksinin yaradılması zəruridir. Ölkəmizin ərazi butövliyünü təmin etmək, ermənilər tərəfindən işğal olunmuş torpaqlarımızı geri qaytarmaq uğrunda mübarizə apardığımız indiki dövrdə bu məsələ xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Müzəffər MƏLİKMƏMMƏDOV

Xəbərlər

www.samurpress.net

"Dağıstan" modernləşdirilib

Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyinə məxsus "Dağıstan" gəmi-bərəsinin modernləşdirilməsi yekunlaşıb. Uzunluğu 154,5 metr, eni 18,3 metr olan "Dağıstan" gəmişi 1984-cü ildə keçmiş Yuqoslaviyanın (indiki Xorvatiya) Pula şəhərində tikilib. Öz dövrü üçün nadir gəmilərdən hesab edilən bərənin modernləşdirilməsi bir il müddətində Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyinin mühəndis-texniki heyəti tərəfindən "Ziğ" Gəmi Təmiri və Tikintisi Zavodunda reallaşdırılıb.

Yükgötürmə qabiliyyəti 2425 ton olan "Dağıstan" gəmi-bərəsi Azərbaycanın tranzit cəlbədiciliyinin artırılması və regionun ən iri nəqliyyat-logistika mərkəzinə çevrilməsi istiqamətində aparılan dövlət siyasətinin həyata keçirilməsində mühüm rol oynayacaq.

Noxud əkilir

Son illər Qusar rayonu fermerlərinin noxud əkininə marağı artıb. Əgər 2015-ci ildə rayonda cəmi 2 hektar noxud əkilmişdisə, ötən il bu göstərici 38 hektara qədər artıb. Bu il isə təsərrüfatçılar 100 hektara yaxın sahədə noxud əkməyi planlaşdırırlar.

Qusarda noxud bitkisi daha çox ucqar dağətəyi ərazilərdə əkilir. Mütəxəssislərin fikrincə əkin vaxtı havaaların əlverişli keçməsi sahələrdən bol məhsul toplanmasına şərait yaradacaq. Təsərrüfatçılar bu il noxud sahəsinin hər hektarından orta hesabla 2,5 tona yaxın məhsul alacaqlarını düşünürlər. Qusarda yetişdirilən noxud əsasən paytaxt və bölgə bazarlarında satışa çıxarılır.

Yeni bağlar salınır

Quba rayonunda intensiv bağçılıq inkişaf edir. Təkcə ötən il ərzində burada 1744 hektarda yeni meyvə bağları salınıb. Onların 110 hektarını alma və 19,3 hektarını armud bağları təşkil edir. Bununla yanaşı şaftalı, ərik, gavalı, alça, qoz və fındıq bağları da salınıb. Sonuncu iki meyvənin yetişdirilməsinə diqqət getdikcə artır. Nəticədə rayonda qoz bağlarının sahəsi 451 hektarı, fındıq bağlarının sahəsi 1002 hektarı ötüb.

İntensiv bağların salınması sərfəlidir. Çünki belə bağlar damçı üsulu ilə suvarılır. Bu üsul suya və işçi qüvvəsinə xeyli qənaət etməyə imkan verir. Hazırda rayonda 17862 hektar bağ sahəsi vardır.

ВЕЧЕР УЛЫБОВОК И ЦВЕТОВ

29 марта 2018 года в Оперной студии Бакинской Государственной Консерватории состоялся авторский вечер известного мастера пера Седагет Керимовой, приуроченный её 65-летнему юбилею. Зал на 624 места был полон до отказа. Чтобы вместить всех желающих присутствовать организаторам пришлось ставить дополнительные стулья.

Вечер начался с песни «Лезгинкадал илига», которая по праву считается лейтмотивом всего творчества автора, и показа документального фильма, посвященного жизни и творчеству С.Керимовой, после чего на сцену вышла виновница торжества и горячо поприветствовала гостей.

Весь вечер зрители наслаждались её стихами и песнями. Символично, что стихи юбиляра прозвучали из уст представителей трёх поколений на трёх языках. Начало было поставлено известным писателем-журналистом Музаффаром Меликмамедовым. Затем стихи поэта прочитали представители молодежи Гюльнар Караханова, Зекера Захаров и Джавид Алисманов, после которых эстафету приняли Казимир Керимов, Эльмира Фармазова, Эмира Казиахмедова и юная участница вечера Ангелина Гасанова. Зрители с особой теплотой встретили поэтические выступления двух учёных – доцента Института Биологии и Биотехнологий НАН Азербайджана Самиры Бабалиевой и доктора философии по филологии, преподавателя Бакинского Славянского Университета Самаи Керимовой.

Вечер собрал гостей из разных районов Азербайджана, а также из ближнего и дальнего зарубежья. Из Махачкалы специально на вечер приехал заслуженный деятель культуры РФ, известный композитор Магомед Гусейнов, чьё выступление зал встретил бурными аплодисментами. Он представил вниманию зрителей клип на свою песню, написанную на слова С.Керимовой. Так же с интересом было встречено выступление дагестанского учёного, доктора технических наук Ильдигара Агабалаева. Приятно было видеть среди гостей из Дагестана директора Махачкалинского издательства «Манвел» Магомеда Махмудова, известного писателя

Эльмиру Ибрагимову, руководителя «Эксклюзив-ТВ» Мурада Агарагимова и других гостей.

Первый зам главы администрации Гусарского района Шахид Фармазов поздравил юбиляра от имени гусарцев. Заведующий отделом Бакинского Центра Мультикультурализма Рашад Ильясов вручил ей почётный диплом центра. Затем известный художник Азербайджана Шахлар Алирзаев подарил С.Керимовой написанный им портрет.

Яркий след оставило поздравление известной журналистки Азербайджана Флоры Халилзаде. Известный представитель талышской интеллигенции Мехдибей Сафаров, редактор талышской газеты «Додо» Ирада Маликова, мастер литературного чтения Кёнюль Расул и певица Лейла Алиева порадовали торжеству необычайную теплоту.

Своим ярким выступлением вечер украсил Лезгинский Народный Ансамбль Песни и Танца «Сувар». Рашад Ибрагимов, Джавахир Абдулова, Джамиля Залова, Роза Гаджимурадова и Эльвина Гейдарова исполнили песни автора, ставшие в последние годы хитами. Зажигательные танцы «Сувар» порадили гостям незабываемые впечатления.

Настоящим сюрпризом для юбиляра стал 14-ти минутный фильм о её творчестве - подарок от семьи.

Весь вечер в зале не умолкали аплодисменты благодарных зрителей, букеты цветов рекой лились на сцену. Как признались позже работники Оперной Студии, такого количества цветов эта сцена не видела за всю свою историю.

Мероприятие длилось 3 часа, но и после его завершения еще долго С.Керимову не отпускали ценители литературы и искусства, желавшие лично выразить слова благодарности труженице, посвятившей жизнь служению своему народу.

АйнуР БАЙБУЛАТОВА
Фото: Рамиль АЛХАС

Седакьет Керимова вичин агал-кьунрин шеледа гьар жуьредин няметар авай надир инсанрикай я. Ада ийизвай крар – шиирар, гьикаяяр, повестар, романар, тарихдин, эдебиятдин ва маса хилерай макъалаяр кьхин, лезги халкьдин уьмуьрдикай, иер мублагь маканрикай филмаяр лентиниз кьачун, лезги маниярни кьуьлер кьакьан дережада аваз жемьтдал агакьардай “Сувар” ансамбль тьукьлуьрун ва адаз регьбервал гун, вири лезги пресса паталди манар тир “Самур” газет яргьал ийсара чал агакьарун, Кцларикай энциклопедия кьхена акьудун, лезги-

РИКИН ГАФ

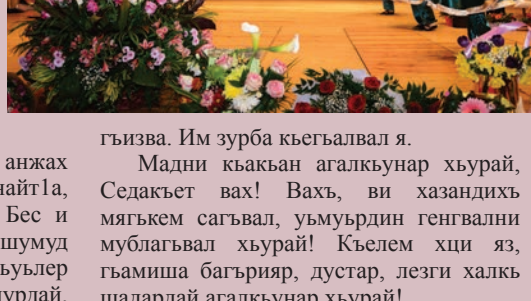
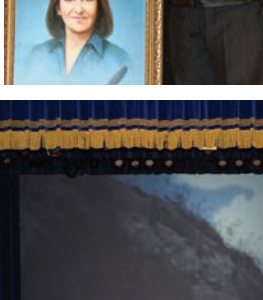
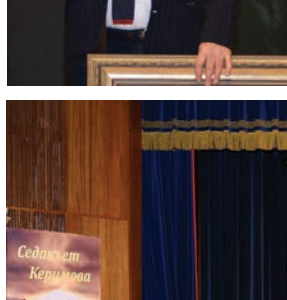
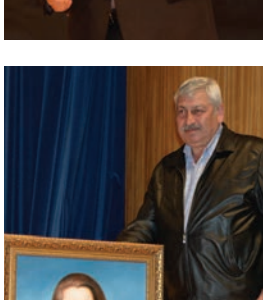
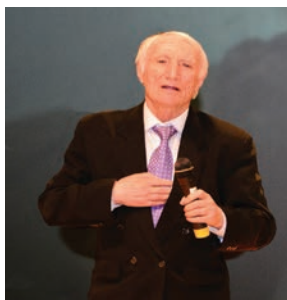
азербайжан га-фарган акьудун, дигай хизанда гьамиша кьулан чим, ч1алан аваз, веледрин шад хьвер хуьн, к1валин иесдин кьул-лугьда акьвазун... – ибур вири са касдин гьунарар я.

Эгер маса са касди и крарикай анжах са кар кьванни кьилиз акьуднай!а, адаз вирида баркалла лугьудай. Бес и вири крар ийизвай инсандиз шумуд баркалла кьезва?! Кьец1ибуру кьуьлер чирдай, буьркьуьбуру рекьер кьалурдай, сефигьри камалгьлирийз кьиметар гудай девирда и кьегьал дишегьлиди кисна халкьдиз герек жавагьрар арадал

гьизва. Им зурба кьегьалвал я.

Мадни кьакьан агалкьунар хьурай, Седакьет вах! Вахь, ви хазандихь мягькем сагьвал, уьмуьрдин генгвални мублагьвал хьурай! Кьелем хци яз, гьамиша багьрияр, дустар, лезги халкь шадардай агалкьунар хьурай!

Фейзудин НАГЬИЕВ,
филологиядин илимрин доктор, шаир
Магьачкьсала шегьер

ГЪАХЪНАВА МАД ЗУН ХИЯЛРИН ДЕРИНДА

ДИДЕД ЧІАЛ

Лезги манидални шииратдал рикI алай-буруз Гьулангерек Ибрагьимова хьсандиз чида. Ам муаллимни я, шаирни. Дагьустан

ГЪУЛАНГЕРЕК ИБРАГЬИМОВА

ХУЪРУЪН РЕГЪВЕР

Чи хуъре, зун аял тир а вахтуна, Регьвер авай, кицик багьдин тахтуна. Регьведай кьуъл кьуна халкъди нубатар, Пагь, регьверив гвай хьи зурба гьайбатар.

Дидед гьил къаз, манидалди илигиз, Зунни фидай, регьуьн къванциз килогиз. Йигин кьубу зарбуналди авахьдай, Чархар элкьез регьверини кьвалахдай.

Кьуъл тухвана, гьуър хкидай кьвалериз, Сагьрай лугьуз гьа регьверин къванериз. Аламаг тир аз и крар, гьелбетда, Регьуьхьбандиз вири хуъруь гьуьрметдай.

Гьуьр хкайла, зи дидеди секиндив, Фу чрадай хьрак – гьикьван ширин тир! Атир гьатдай ми хьиз хуъруьн магьледа, Рагь кьукьуьдай чанда, риклин сегьнеда.

Гьайиф, вахтар, хуъре багь, регьв мад амач, Цам-кларасдив хьар кутадай сад амач. Цин регьверни риклел садан аламач, Газдал чрай фарихь атир галамач.

Республикадин Мегьарамдуьруьн райондин Билбилхуъре дидедиз хьайи ада Дербентдин педучилищеда ва Дагьустандин Педагогикадин Университетда келна.

Кьисметди Белиждин поселокдиз акьудай Гьулангерек инин гимназияда лезги чІаланни литературадин муаллимвиле кьвалахзава. Вичихь чІехи агалкьунар авай ам «Дагьустандин 2000-йисан муаллим» конкурсдин гьалиб, 2007-йисан РФ-дин Президентдин «РФ-дин лап хьсан муаллим» грантдин ва «Дагьустан Республикадин лайихлу муаллим» лагьай гьуьрметдин тIварцин сагьиб я.

Гь.Ибрагьимова «Гатфарин авазар», «Кьанда аз рагь», «Пебиатдин кьужахда» ва «Булахдин чешмедал» ктабрин автор я.

ВИЛИКДАЙ ВА ГИЛА

Виликдай хуъре хьайила мехьер, Валлагь, виридак акатдай хьи хьвер. Мугьманрин кьвачик ярхардай гьер, Ахпа шаддаказ ийидай кьуьлер.

Гила лагьайга, секин я кьвалер, Гьич садакни клус кумач ерли звер. Залра, пул гана, ийизва мехьер, Аламаг я и девирдин тегьер.

ЖЕДАЙ ТУШ

Хун тавур цал кьвалин кьеняй, Кьецелай гьич хаз жедай туш. Чинал шад яз, пехил рикляй, Касдикай дуст къаз жедай туш.

Ичин тарцел анар, чуьхвер, Алаз кьведай гад жедай туш. Дустунин дерт залан тежер, РикI авай гьич сад жедай туш.

ГьакI кланивал рахадайдан, Кьве мез сиве вич жедай туш. Вилик чан гуз, класиз дабан, Кьве чин алаз гьич жедай туш.

Адахь туькIвей хизан ава. Адан уьмуьрдин юлдаш чи сейли композитор Кьагьриман Ибрагьимов я. И кьве инсанди руьгьдин садвилелди туькIурнавай 60-дав агакьна манияр мецера гьатнава: «Гьажик Давуд», «Мехьер бахт я», «Чан ширин», «Эсли», «Ая кам», «Мешебеги»... Абурун гзаф шиирарни манияр «Кьанда вун», «Милли музыка школада» ктабра гьатнава. Фаризат Зейналовади лугьузвай «Зи лезги чІал» манидай Гьулангерек 2013-йисуз «Зи лезги халкъ» премиядиз лайихлу хьанва.

Шаирди вичи регьбервал гузвай «Лацу лиф» литературадин кьвалгалда лезги шаиррихьни кьхьирагрехь галаз мукьвал-мукьвал гуьруьшар, межлисар тешкилзава. Аялри рикI алаз а межлисра иштиракзава.

Гьар жуьредин ава кьилих, Синих квачир сад жедай туш. На хуьналди халкъ, чІал, тарих, Душманар гьич шад жедай туш.

ДИДЕНИ ЧІАЛ

Гьахьнава мад зун фикиррин деринра, Ширин диде, вун риклевав виринра. Вун сагь амач гьайиф чIугваз шезва зун, Балаяр хуьз, гьа ваз ухшар жезва зун.

Багьа инсан, гьар легьзеда герек тир, Вун чаз даим гьар са карда кьумек тир. Чимел югьни цифер алай перишан, Ви нефесди ийидай хьи гуьлуьшан.

Са югь авач вун зи рикле авачир, Ви тIвар, ви тарс зи мецел гьич алачир. Вун аквазва шад ракьнинин нурарай, Ви ван кьвезва хайи чІалан гафарай.

Вун багьа яз, диде, ви чІал хуьзва за, Чалан никле шииррин сел гуьзва за. Дидени чІал чандиз мелгьем, дарман я, Абур пакдиз хуьн тийирди душман я.

Гьар дидедин кьуьнераллайд – чІалан пар, Чи дидейрин са веледни чІал тушни? Кьеплин кьилихь лугьузвай чи лайляар Лезги дидед чІалаз ядай звал тушни?..

Чи дидейри тIапур рикле ифириз, Гаф чрана фу киклайвал тIанурдиз. Гафар цана квадар тийин ишириз, – Са шехьзавай диде лугьун гургурдиз.

Хайи чІалан риклиз риб хьиз сухнава Патан гафар, чIуру гафар гьуьлягьри. Лезги чІала дидед риклин клус ава, – Хуьуьгуьл гафар хер сагьардай чьем, гьери.

Гамар кваг-кваг хразвай чи дидейри Чалазни хупI нер яна нехишар, Крар гзаф, мецера хЦи, гаф цици, – Чалаз яна гамуз ядай эришар.

Чи бубайри женг чIугурла дявейра, Кармаш хьана чи дидейри чІал хвена. Гьатай чIавуз чи кьисметар кьевера, Чи бубайрин бармак хвена, пел хвена.

Кьил агьузда: «Заз вун кьанда!» – лагьайла, Регьуьвалдай мулдин цуьк я лезги руш. Гапур кьуна ам майданда кьугьвайла, Катна Надир, сив-кьил хана, тIиш – тIишиш.

...Рагарилай, чархарилай алахьна, СтIал-стIал чи лекьерин риклериз. Чи лезги чІал лезгивилин чирагьна, Ша, экьечин чун пакагьан рекьериз!

Кьериб ГЬУЬСЕЙНОВ,
Кьебеле шегьердин 3-нумрадин
мектебдин муаллим

ШАДВАЛ - ЭТО РАДОСТЬ

На днях известному лезгинскому ансамблю Казахстана «Шадвал» исполнилось 15 лет. Его знают всюду, где проживают лезгины. Зажигательные, колоритные танцы ансамбля завоевали любовь многих людей. Руководит этим замечательным коллективом талантливый хореограф, огненный танцор, человек прекрасной души, настоящий патриот - Алик Мустафаев. Родился он в 1981 году в городе Шевченко, ныне Актау Казахской Республики. Его родители, выходцы из Сулейман-Стальского района Дагестана, в 1980 году переехали в Казахстан на заработки и окончательно обосновались на новом месте. В 1996 году, будучи 15-летним юношей, Алик решил уехать в родной Дагестан и стать «парнем из деревни». Окончив 8-9 классы в Герейхановской средней школе №1 он вскоре понял, что без Актау, города где родился и вырос, не сможет жить, и вернулся. После окончания школы записался в секцию карате-до, мечтал стать тренером и открыть свою школу карате.

Однажды он увидел танец профессиональных танцоров всемирно известного ансамбля «Лезгинка». Этот случай изменил всю его жизнь. Алик загорелся танцами так, что записался в секцию, научился танцевать. Так увлекся, что вскоре стал одним из лучших танцоров и начал выступать на культурно-массовых мероприятиях города и области. В 2003-м главный тренер сборной Ка-

захстана по карате предложил ему войти в сборную республики и поставил условие: работа или спорт. К тому времени Алик уже открыл секцию лезгинских танцев в одной из городских школ и стал учить желающих танцам. Понимая, что не сможет бросить любимое дело, к которому шёл так долго, он отказался от спорта в пользу танцев, без которых уже не представлял своей жизни. В школе, где преподает Алик, располагаются два национально-культурных центра, которые горячо поддерживают его с первого дня. Это дагестанский НКЦ «Дагестан» и лезгинский НКЦ «Самур» со своими воскресными школами, где обучают всех желающих родным языкам. В 2008 году при поддержке спонсоров – его земляков Джигерхана Сулейманова, Зареты Фаталиевой, Феликса и Багира Джаватовых, Азиза Зибилаева, Фахри Агавердиева и Лукмана Мурадагаева он создал ансамбль «Шадвал». Спонсоры выделили зал в центре города и средства на развитие ансамбля. Тут все и началось! Ансамбль

стал выступать на концертах, фестивалях. Начались поездки по Казахстану. Алик приезжал на мастер-классы на родину, приглашал в Актау солистов государственных ансамблей республики «Лезгинка» и «Дагестан». С 2010 года по сей день ансамбль завоевывает первые места на городских и областных фестивалях. В 2012 году «Шадвал» был удостоен звания «Ансамбль года Мангыстауской области». В 2017 году участвовал на международной выставке ЭКС-ПО-2017 в городе Астана.

На сегодня «Шадвал» излюбленный ансамбль не только лезгин и других дагестанцев, но и казахов, и представителей других народов этой республики. В 9 группах ансамбля занимаются порядка 250 человек 25 национальностей, 90 из которых казахи. В репертуаре ансамбля 16 танцев. У них 4 хореографа и даже свой оркестр. Алик женат, у него трое детей. В его доме говорят исключительно на лезгинском языке. Общение с земляками также на родном языке. Мы от души поздравляем художественного руководителя ансамбля «Шадвал», талантливого хореографа Алика Мустафаева, а также всех солистов этого прекрасного коллектива с 15-летним юбилеем. Дорогие друзья! Спасибо вам за воплощенную в искусстве любовь ко всему родному. Мы гордимся вами! Успехов вам во всех начинаниях!

АЗИЗРИН Севда

UNUDULMAZ ŞAİR

Ağacavad Əbdülhəsən oğlu Əlizadə 1928-ci il martın 21-də Salyanda anadan olub. İlk təhsilini də elə orada alıb. Onun uşaqlıq və gənclik illəri ağır keçib. Ata-anasını vaxtsız itirib. Özündən 8 yaş böyük, şair, jurnalist qardaşı Tofiq Əliyev 25 yaşında alman faşistləri ilə müharibədə həlak olub.

Ağacavad Əlizadə 13 yaşından işləməyə başlayıb, balaca bacı və qardaşlarını saxlayıb. 1950-ci ildə Bakıdakı 40 sayılı fəhlə-gənclər məktəbində oxuyub. 1953-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olub. Oranı bitirib "Bakı" qəzeti redaksiyasında məsul katib müavini və tərcüməçi kimi işə başlayıb. 1960-1987-ci illərdə "Azərbaycan" jurnalında məsul katib, "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində məsul katib, "Yazıçı" nəşriyyatında böyük redaktor vəzifələrində çalışıb. O, ömrünün 50 ilindən çoxunu mədəniyyət, maarif, teatr, mətbuat,

AĞACAVAD ƏLİZADƏ BU DÜNYA

Elə ki, səsində titrək qəm qonur,
Bürünür dumana, çənə bu dünya.
Elə ki, gözüne büllür nəm qonur,
Az qalır gözümdə sənə bu dünya.

Beləcə dayanma qarşımda mənim,
Qocalıq at çapar yaşımnda mənim.
De, necə qıyırın başımda mənim
Dəyirman daşına dönə bu dünya?!

Hayıfsan, bu qədər üzümə özünü,
Axtar, tap hardasa səbri, dözümlü.
Gülüm, qənd-şəkərə bələ sözünü,
Geysin toy libası yenə bu dünya.

Neyniyim həkimi, dava-dərmanı,
Sənsən dərmlərimin təbib-loğmanı.
Güldürmə üstümə yadı, doğmanı,
Onda zindan olar sənə bu dünya.

Düşməne göz dağı baharımız var,
Təmiz eşqimizdən nubarımız var –
Göyçək Mətinimiz, Vüqarımız var,
Onların diliylə dinə bu dünya.

nəşriyyat sahələrinə həsr edib.

1948-ci ildən başlayaraq şeirləri, hekayələri, oçerkləri, publisistik yazıları, tərcümələri respublika mətbuatında dərc edilib. O, "Çinarın söhbəti", "Hələ söhbətim var", "Sən yanımda olanda" və s. şeir kitablarının müəllifidir. "Zəfərənli sahil" poema və şeirlər kitabı Moskvada "Sovetskiy pisatel" nəşriyyatında çap olunub.

Bir neçə sənədli povest və oçerkləri ayrıca kitab şəklində Azərbaycan və rus dillərində buraxılıb. O, bir sıra televiziya filmlərinin ssenari müəllifi olub. Sözlərinə bəstələnmiş "Sən yanımda olanda", "Badamı gözlərin", "Sən ki, özün bilirən", "Vətən sevgisi", "Bizim ellər", "Bakı" kimi mahnılar radio və televiziya, konsert salonlarında tez-tez səslənir.

Klassik və müasir dünya, həmçinin keçmiş SSRİ xalqları poeziyasından tərcümələri qəzet və jurnallarda, almanaxlarda dərc olunub. Onlardan bəziləri orta və ali məktəb dərslərinə salınıb. Onun şeirləri müxtəlif dillərə - rus, ukrayna, özbək, gürcü, taçik, litva, Dağıstan xalqlarının dillərinə, həmçinin xarici dillərə tərcümə olunub.

Ağacavad Əlizadə Salyandakı "Kürün töhfəsi" əbədi birliyinin təşkilatçısı olub. O, 1950-1987-ci illərdə Bakıdakı M.Ə.Sabir adına mərkəzi şəhər kitabxanasında və Əhmədliyəki klub-kitabxanada fəaliyyət göstərən ədəbi birliklərlə

rəhbərlik edib.

1950-1980-ci illərdə ədəbiyyata gəlmiş İsa İsmayılova, Ələkbər Salahzadə, Nüsrət Kəsəmənli, Sabir Rüstəmxanlı, Çingiz Əlioğlu, Novruz Süleymanlı, Mənzər Eynullayeva, Zəlimxan Yaqub, Dilsuz, Sədaqət Kərimova, Vaqif Bəhmənli, Əlisəmid Kür, Fərqanə Mehdiyeva, Musa Ələkbərli, Rüstəm Behrudi, Qasid Nağioğlu və başqaları həmin ədəbi birliklərin yetirmələridir.

Ağacavad Əlizadə möhkəm yaddaşa və gözəl şer oxumaq istedadına malik idi. O, universitetdə hər il keçirilən bədii qiraət müsabiqəsində 5 il dalbadal birinci mükafata layiq görülmüşdü.

Yaşına görə təqaüdə çıxsada, Ağacavad Əlizadə ədəbi yaradıcılıq fəaliyyətini gənclik həvəsilə davam etdirirdi. Onun "Şəhidlərin biri mənəm", "Qarabağın dərsləri", "Könlümün qəm dəftəri" silsiləsindən şerləri, həmçinin 20 yanvar müsibətinə, Xocalı faciəsinə, Şuşa, Laçın həsrətinə, Kəlbəcər işğalına həsr olunmuş şeirləri, publisistik yazıları buna misaldır.

O, tez-tez döyüş bölgələrində olurdu. Mərmilə, güllə yağmuru altında Milli Ordumuzun əsgərləri ilə görüşür, onlara qələbəyə inam aşılayan şerlərini oxuyurdu.

Ağacavad Əlizadə 1995-ci il aprelin 25-də vəfat etmiş, Şüvəlanda dəfn edilmişdir.

"SAMUR"

Hədəyə getməsin haqqı-sayımız,
Xəzanə düşməsin güllü yayımız.
Babalıq, nənəlik olsun payımız,
Nəvə gülüşüylə bəzənə dünya.

Gül, gül, təbəssümün dönsün çırağa,
Güləndə dönürsən körpə uşağa.
Amandır, gözümədən getmə uzağa,
Sənsiz boş görünər mənə bu dünya!..

MƏNİMLƏ GEDƏR

Yox, daha sevmirəm, incimə, quzum.
Sevsəm – məhəbbətin mənimlə gedər.
Dünənki vüsalın, bugünkü arzun,
Sabahkı həsrətin mənimlə gedər.

Bir qəfil neşərlə olub bağrıqan
Yaralı bülbüldür ürək ağrıdan.
Bu könül küsdürən, ürək ağrıdan
Gileyin, töhmətin mənimlə gedər.

Unut dərdlərimi, bəlalaramı,
Əmanət qoyuram balalarımı.
Bir gün xəzan vursa gül baharımı
Gələn səadətin mənimlə gedər...

50 İL ELM YOLUNDA

Bakı Dövlət Universitetinin fizika fakültəsində çalışan tanınmış alim Benyaməddin Bəyaga oğlu Davudov 1939-cu il martın 31-də Qusar rayonunun Hil kəndində anadan olub, burada orta məktəbi bitirib. Azərbaycan Dövlət Universitetinin fizika fakültəsində təhsil alıb. 1969-cu ildə Belarus Respublikası Fizika İnstitutunun aspiranturasını başa vurub, "Plazma sürətləndiricilərində gedən fiziki proseslərin tədqiqi" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək, fizika-riyaziyyat elmləri namizədi alimlik dərəcəsi alıb.

50 ilə yaxındır ki, Benyaməddin Davudov BDU-nun (Əvvəlki adı Azərbaycan Dövlət Universiteti) müəllimidir. O, 1982-ci ildən həmin ali təhsil müəssisəsində fiziki elektronika kafedrasının dosentidir. Radiofizika, radioelektronika, fiziki elektronika fənnlərini tədris edir. Alim 4 kitabın, 4 patentin, 150-dən

çox elmi məqalənin müəllifidir. İki elmlər namizədi yetişdirib.

"Samur" qəzetinin yaxın dostu, sadə və mehriban insan olan Benyaməddin müəllimi ad günü münasibətilə səmimi qəlbədən təbrik edir, ona şərəfli peşəsində müvəffəqiyyətlər arzu edirik.

Maraqlı məqalələrlə vaxtaşırı qəzetimizdə çıxış edən alimin bu dəfə aforizmlərini oxucuların diqqətinə çatdırırıq.

AFORİZMLƏR

- Pul "əl çirki" sayılsa da, onu öldürmək üçün bəzi insanlar hər cür çirkin əməllərə getməyə hazırdırlar.

- Həqiqət və yalan biri-birinin əksi olsalar da, oxşar cəhətləri də var: nə vaxtsa onların üstü açılacaq.
- Xəstə fikirləri udmaqdan özüm də xəstələndim.

- İnsanlar biri-birindən yalnız düşünmə qabiliyyətlərinə görə fərqlənirlər.

- İnsan ölüm haqqında çox düşündükcə, ölüm ona bir addım da yaxınlaşır.

- Həyatda ən ağır yük ürəkdə kin- kədərət daşımaqdır.

- Xoşbəxtliyi xoşbəxtlik olmayan yerdə axtarmaq, qaranlıq otaqda qara pişik axtarmağa bənzəyir.

- Hər yerdən vaxtında getmək vacibdir: toydan, qonaqlıqdan, hüzdən, həтта bu dünyadan da.

- Çox vaxt insanın xasiyyəti onun taleyini həll edir.

- Çox danışmaq xəstəlikdir. Heç danışmamaq nöqsandır. Çox bilib az danışmaq isə insana şərəf gətirir.

- Onun sadələvhliyindən hamı faydalanır, özündən başqa.

- Gələcəkdə dünyada ən qiymətli, ən bahalı şey oksigenlə doldurulmuş balonlar olacaq...

- Nə vaxtdır mən bədənimdə gizlənməmişəm, üzə çıxmaqdan qorxuram.

- Öz qorxaqlığından başqa heç nədən qorxmam.

- Borc alıb qaytarmamaq oğruluğun mədəni formasıdır.

- Nöqsanlarımız səhv düşüncələrimizin məhsuludur.

- Fizika bir elm kimi dərinləşdikcə, fiziklərin sayı azalır.

- Əgər həyat olduqca yaxşı keçirsə, deməli, tezliklə nə işə pozulacaq.

- O, nöqsanlarını görəncə qədər ağıllı olsa da, onları aradan qaldıracaq qədər iradəli deyil.

- Yaxşı cıllanmış latun, cıllanmamış qızıldan daha cəlbedici və qiymətli görünə bilər.

- Səthi bilik adamı gözləmədiyi yerdə gülməli vəziyyətə sala bilər.

- Kişilər olduğundan ağıllı, qadınlar isə olduğundan gözəl görünmək istəyirlər.

ЧИ ТАМАР

“САМУР ДИН” МЕКТЕБ

ЛЕЗГИ ЧІАЛАН МУАЛЛИМ

Дагъустандин лезги районрин муаллимриз, иллаки дидед ЧІалан пешекарриз Гуьзел Межидова хъсандиз чида. Ада хайи ЧІал кланарун патал вичи КІвалах-завай мектебда кыле тухузвай мярекатар виридак руьгь кутадайбур я. Авайвал лагъайтІа, чал икван гагъди лезги ЧІалал икван кьару, ам жегил несилдиз икван

дериндиз, рикІ алаз чирзавай, датІана дидед ЧІалан таъсиб ЧІугвазвай маса муаллим гьалтнач. Гуьзел кылият-кыилди дидед ЧІалан суьгъурда авай, йифди-югъди адакай фикирзавай, ам шегъредиз акъудунихъ вичин пай кутазвай инсан я. Лезги эдебият хъсандиз чизвай и дишегълидин хайи ЧІалал фасагъатдиз рахуни иллаки шадарда вун.

Гуьзел Межидова 1955-йисуз СтІал Сулейманан (вилікан Къасумхъур) райондин Курхуьре дидедиз хъана. 1982-йисуз Дагъустандин Гьукуматдин Университет акъалтІарайдадай кьулухъ 42 йис я ада муаллимвиле КІвалахиз. 2005-йисуз ам «Дагъустандин лайихлу муаллим» гьуьрметдин тІварцІиз лайихлу хъана. И тІвар адаз дуьшуьшдай ганач. И савадлу, датІана вичин чирвилер артухарзавай муаллимдин алахъунар ха-

лисан тежрибадин мектеб я. 2008-йисуз «РФ-дин виридалайни хъсан муаллим» тІвар патал кыле феи конкурсдин гьалиб хъайи.

Г.Межидовади 2010-йисуз райондин «Йисан виридалайни хъсан ЧІалан муаллим» конкурсда сад лагъай чка кьуна.

Вичин пешедал рикІ алай, датІана ЦІийвилерихъ ялзавай и муаллимдин регъбервилек кваз аялри дидед ЧІалал талукъарнавай мярекатрик мукъвал-мукъвал рябет кутазва.

Г.Межидовадин кхъинрални рикІ ала. КІвенкІвечи муаллимдин макъалаяр райондин ва республикадин газетрин чинриз акъатзава. Чи тІалабуналди ада «Самурдизни» макъала ракъурнава. Агъадихъ чна ам чапзава.

“САМУР”

РИКІЕЛ ХУЪХ!

Къве гыждакай ибарат тир гафар тикрар хъана арадиз атанвай прилагательнирнаречияр арада дефис аваз кхъида: *гъвечли-гъвечли, кура-кура, курум-курум, кьуль-куль, кьульуз-кульуз, мичли-мичли* ва мсб.

Ачух тушир сесиналди кьуьтязъ жезвай са гыжадин паяр тикрар хъуналди арадиз атай наречияр юкъва дефис аваз кхъида: *клар-клар, клус-klus, къат-къат, пис-пис* ва мсб.

Ачух тушир сесиналди кьуьтязъ жезвай са гыжадин паяр тикрар хъуналди арадиз атай существительнирнаречияр юкъва дефис авачиз, са гаф яз кхъида: *сургур, гьиргьир, гьиргьир, гьургьур, куркур, мурмур, клрклар, линлинл, хъитхъитл, цицилив, чирчир* ва мсб.

Гаф са формада аваз тикрар хъана арадиз атай ЧІалан уьлчмедани дефисдикай менфят къачуда: *вад-вад, къез-къез, кланз-кланз, хъурез-хъурез, физ-физ* ва мсб. И къаьдадик къвед лагъай паюна инкарвилін префикс авай глаголарни акатзава: *гуз-тагуз, къез-текъез, кланз-макланз, физ-тефиз, чиз-течиз* ва мсб.

Инсандин тІварцелай (Ибрагьим, Муса) гуьгьуьниз адан кьулуьгъдин (директор, муаллим, техник ва мсб.), диндин, илимдин дережа (гъажи, эфенди, профессор ва мсб.), кьалурдай гафар кваз хъайитІа, хас тІварцелай гуьгьуьниз дефис эцигда: *Ибрагьим-директор, Ибрагьим-муаллим, Ибрагьим-эфенди, Ибрагьим-профессор* ва мсб.

Къейд: Эгер инсандин лишан кьалурзавай гаф хас тІварцин вилик кваз хъайитІа, а гафар кыилди кхъида: *Заз директор Ибрагьим акуна. Заз гъажи Ибрагьим акуна* ва мсб.

Яран сувар лезги халкьдин рикІ алай сувар я. Адахъ халкьар агуддай, абурун арада дуствал мягкемардай кьуват ава. Гьар районда, гьар хуьре и сувар кыле тухудай къайдаяр жуьреба-жуьре ятІани, мурад сад я - хьуьтІуьн мекьер алудун, гагфарин крарив эгечІун.

Лезги ЧІала «яр» гафунихъ гзаф манаяр ава: Яр – яру ранг я. Яр – гуьрчег лагъай ЧІал я. Яр – таран рикІиз лугъуда («Таран яр хъиткъинна»). Ярар – таран танда, гьар йис хъайила, жезвай цІарар я. И цІарарай, тарцин шумуд йис ятІа, чир жеда. Яр – кланиди я. Яр – начагъвал я.

Аялриз ярар атай ЧІавуз, чуьхуьн тавунвай яру парча жендекдал алтадайла, ярар кьуьтязъ жеда лугъудай. Яр – гьуьц я. Яр – гагфарин вацран тІвар я. Яргьуруш – Ракъинин руш лагъай ЧІал я.

Лезгийрин Яран сувар цІийи йис алукуьнал къезва. Ам 21 – мартдилай гагІуна, 14 юкъуз давам жезва. Яран сувар тІебиатдал чан акъалтзавай вахтунал туьш жезва. 21-мартдиз югъни йиф сад жезва. Экуьвал мичІивилел гъалиб жезва.

Лезги мифологиядай аквазвайвал, чяхъ Яр тІвар алай гьуьц авай. Ам ЧІулав кьуватри чилин мичІи къатариз тухванай. Гъавилия ам хтун патал инсанри цІаяр куриз, шемер акъудай. Яран суварилай вилик хъуьтІуьн къаярикай галатнавай инсанри чпин кІвалер михьда, салар, багълар рес-теда, майишатдин алагар гуьнгьуьна твада.

Мартдин варз Хидирнебиндин варз яз гысабдай. И вацра цаварилай Хидирнеби лугъудай михьи кас эвичІалдай. Ам садазни аквадачир, амма вичиз вири аквадай. Мартдин вацра кІвалай затІ гун сувабдин кар яз гысабдай, ракларихъ атай касдиз ваь лугъудачир. ЗатІ гудайла, Хидирнебиндин пай хьурай, лугъудай. Инсанар ЧІалахъ тир хьи, и вацра кІвалай гайи затІар, агъзурра артухарна, Аллагъди вахкуда.

лар патал къавун ЧІерейрал палдумар, яни чирагъар акъуддай.

ЧІехибур гуьенел цІайлахан тукІуьрдай, кІвалин иесиди тІварар къаз, хизандин куьгъне пекер цІал вегьедай. Пекер кунивай, «хизандин тІал-квал куй» лугъуз, Аллагъдивай абуруз чандин сагъвал тІалабдай. ЦІай кьери хъайила вирида адалай пудра хкадардай ва чпин тІалабунар ийидай. Дидейри чпин бицекар кьужахда аваз цІалай хкадардай, абурун гъилерихъ галай яру гьалар цІал гадардай.

ЦІун пагав кьунширийрин аялар къеве-

ЯРАН СУВАР

дай, сувар мубаракна, сада-садаз яран паяр гудай. ЦІай хъудай кас алачиз хъайила, цІай чуьнуьхдай адетни авай. ЦІай чуьнуьхун хъсан кар туширди яз гысабдай. Гъавилия михьиз хкахъдалди са касди ам хъудай.

Яр алуькъдалди инсанри багълара, саларай цІамар, къалар кІватІна курдай. И кардив гъвечІи-чІехи вири сад хъиз эгечІдай. ЧІехибур манияр лугъудайла, аялри абурухъ галаз санал тикрардай ва чпизни манияр чирдай. Кьалар кунихъ еке метлеб авай. Сад лагъайди, салар, багълар михьи жедай. Им цІийи йисан бегъер хъсанди хьун патал ийизвай къайгъударвал тир. Къвед лагъайди, гумади тарарал алай цур къахчудай, гъава хъуьтуьлардай.

Яру рангуни лезгийрин уьмуьрда къетІен чка къазва. Виликдай чи чил яру яцран крчарал ала лугъудай. Адаз вирида икрамдай. Яру жунгав хайила, ам яраз тІвар яна хъудай. Суваралди адакай зурба яц жедай. Суварин вилик адан гарданда яру гьал твадай. 20-мартдиз яц пудра хуьрелай элкьуьрдай ва садакъа Аллагъди къабулун патал тІалабунар ийидай. Суварин юкъуз яц тукІвадай ва вири хуьруьн жемятдиз пайдай. Яран юкъуз гъвечІи аялар магъле – магъле къекъвена Яран паяр кІватІдай. КІвалин иеси кІвалай я зимбил, яни ленгер гъилеваз экъечІдай.

Ана кьурай хутар, машмашар, чуьхверрин цІиргъер, пІинияр, шуьмягъарни клерецар, яру кака-яр, жумар, ичер жедай. МичІи хъайила, тавунай агъуз чангъар авудун адет тир. КІвалин иесиди чан-тайра гьар жуьредин яран паяр твадай ва чангъар тавунай винелди акъуддай.

Яран сувариз какаяр элюькьардай адетни авай. Яралди са варз амаз какаяр, клеви хуьй лугъуз, кьелен це твадай. Гадаяр Яран юкъуз майдандал кІватІ хъана какаяр элюькьариз кьугъвадай.

Яран суварин къетІен адет суварин хуьрекар гъазурун тир. Адет яз, и юкъуз гьар хизанди ирид жуьредин хуьрекар гъазурдай ва ирид кІвализ пай ракъурдай. Ирид жуьре хъач квай афарар чрадай, ирид кака яру ийидай. Кесиби хизанра ирид хуьрек чраз тахъайла суварин гитІ бес я лугъудай.

Вучиз лагъайтІа, гитІ гъазурун патал ирид затІ гьрек къезвай: кьурай як, гъажибугъда, кьуьл, мух, пахляяр, нахутІар, харар, хехвер.

Ярахъ алакълу ихътин адетни авай. Яралай гуьгьуьниз экъечІай Яргьурушаз килигдай. Эгер Яргьурушак яру ранг гзаф кваз хъайитІа, кьуьлер, хъипи рангар гзаф кваз хъайитІа, мухар гзаф жеда лугъудай.

Яран юкъуз Яран яд (адаз Яран шуьрбетни лугъудай) пайдай адетни авай. И кар хуьруьн кьуьзуь, гьуьрметлу ксари тамардай. Яд адет яз, Яр алуькъдалди, мискиндай гьидай. Яран яд мублагъвилін, хийирдин, дуствилин, ширин няметрин лишан тир.

Гуьзел МЕЖИДОВА

Бакудин 175-нумрадин мектебдин V синифда КІелзавай Ангелина Гъасановадин поэзиядал гзаф рикІ ала. Ада ширирар кІелдайла вири гьейран жеда.

ТОТАЛЬНЫЙ ДИКТАНТ

14 апреля 2018 года в очередной раз пройдет международная акция «Тотальный диктант». Его будут писать в 1000 городах в 75 странах мира. В Азербайджане площадка Тотального диктанта откроется в Бакинском государственном университете. Автором текста для диктанта 2018 года стала известная российская писательница Гузель Яхина.

Желающие принять участие в Тотальном диктанте смогут зарегистрироваться на сайте totaldict.ru. Тотальный диктант на площадке Бакинского государственного университета состоится 14 апреля в 12⁰⁰ часов.

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
"SAMUR"
LƏZGİ MİLLİ MƏRKƏZİ

7 may 2018-ci il
saat 19:00

HEYDƏR ƏLİYEV SARAYI

Tel: 055 555 53 93

"SUVAR"
LƏZGİ MAHNI VƏ RƏQS
ANSAMBLİNİN
ÜMUMMİLLİ LİDER
HEYDƏR ƏLİYEVİN 95
VƏ AZƏRBAYCAN XALQ
CÜMHURİYYƏTİNİN
100 İLLİK YUBİLİYİNƏ
HƏSR OLUNMUŞ
KONSERTİ

В Оперной Студии
БАКИНСКОЙ МУЗЫКАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ

070-942-43-42
051-942-43-42

19:00 5-6
Мая

Руслан Пирвердиев Джамил Залова

Гости концерта

ОСТАНЕТСЯ В СЕРДЦАХ

Научная общественность Азербайджана и Дагестана понесла тяжелую утрату. 11 марта 2018 года после тяжелой болезни скончался Сардаров Гасанага Ахмедкерим оглы, проработавший многие годы преподавателем в высших учебных заведениях Баку и Дербента.

Гасанага Сардаров родился 12 декабря 1943 года в селении Гедзейхур Гусарского района Азербайджанской Республики. В 1965 году окончил Азербайджанский Политехнический Институт.

Свою трудовую деятельность он начал с должности автослесаря, затем стал механиком и старшим механиком транспортного предприятия, позже - преподавателем в Бакинском Политехническом Техникуме. Через некоторое время его назначили заведующим отделом техникума. Одновременно ему было доверено вести практические занятия в группах по эксплуатации автомашин механического факультета Азербайджанского Политехнического Института.

Здесь же он заочно закончил аспи-

рантуру. В 1991 году успешно защитил диссертацию по теме: «Улучшение экономических качеств автомобильного дизельного двигателя» и ему была присвоена ученая степень кандидата технических наук. В 2000 году он переехал в город Дербент и стал работать здесь вначале в Государственном Техническом Университете, а затем в Южно-Дагестанском Государственном Университете старшим преподавателем. В последующие годы

был заведующим кафедрой Дербентского филиала Российского Государственного Социального Университета.

Гасанага муаллим отличался трудолюбием, широким кругозором, высокими морально-этическими качествами. С 2012 года он находился на пенсии, но, невзирая на проблемы со здоровьем, продолжал трудиться дома. За эти годы он подготовил и выпустил два учебника по автотранспорту, «Русско-лезгинский словарь технических терминов», несколько учебных пособий. Подготовил и выпустил книгу «Лезгинские народные пословицы и поговорки». Товарищи по работе называли его «технарём с поэтическим и музыкальным уклоном». Он прекрасно исполнял азербайджанские и лезгинские песни на таре, который остался ему в наследство от покойного отца.

Гасанага Сардаров оставил после себя пятерых сыновей, которые всегда будут чтить память о дорогом отце. Как высокообразованный, интеллигентный человек, он навсегда останется в сердцах тех, кто его знал. Аллагдай рагьметрай!

"САМУР"

ГАФАРГАН

Чакь	– чехи ништлер
Чангал	– пиле гьер
Чаракунар	– чинал шурни какаяр алаз чранвай тлунутлар
Чевер	– жикийрин жуьре
Черел	– пуд вацран дана
Чиф	– як рганвай яд
Чурна	– эхирдал кьван тамам тушир
Чхрыхан	– хуьшрекан
Чачам	– иер бармак
Шавкь	– вини дережадин гьисс
Шазда	– тлалабун
Шакья	– вацун са хел
Шаламкьгал	– акьулдиз зайиф кас
Шеретлул	– чурчул
Шидад	– залан гьалар
Шткар	– тадиз чранвай фу
Шуьнар	– алафрин амукаяр
Эйт	– гьарайдин ван
Элебер	– регьуйн яд
Ядалан	– яд акьалтнавай гьал

БУДЕТ ЖИТЬ В ЛЕЗГИНСКОЙ ПЕСНЕ

Наверное, у каждого в жизни случались моменты сожаления, но труднее всего, когда сожаление смешивается с горем. Ровно год, как я потеряла своего Патриота.

Звали ее Джагане, дочь Абдуллы и родилась она в городе Кусары в зимний январский день 1958 года. Всю свою жизнь она пронесла в сердце знамя своего народа, в душе ее всегда звучала лезгинская песня.

Я никогда не забуду с какой гордостью и восхищением она рассказывала мне про свой любимый ансамбль «Сувар», про презентации и концерты, проходящие в Баку, которые она никогда не пропускала. Джагане умела пересказывать историю народа в целом, на доступном для детей языке, прививая нам таким образом любовь к своим корням, истории и искусству.

Несмотря на то, что я выросла в Москве и получила классическое музыкальное образование, я постоянно слушала записи лезгинских песен ансамбля «Сувар», старые записи лезгинской народной музыки дома, в машине, в любой удобный

момент. А тетя тем временем, памятными вечерами, рассказывала нам про «Сувар» во главе с Седагет Керимовой. Пламя ее преданности и веры в свой народ озаряло все вокруг. Ее безмерной любви хватало на всех!

Благодаря силе ее вдохновения я продолжила свое музыкальное образование и живу сейчас Лезгинской Песней. Помню, как в детстве я с трепетом относилась к музыкальным дискам «Зи хайи эл». Уже потом, когда переехала в Баку, первое, о чем я попросила тетю

Джагане – это познакомить меня с Седагет ханум.

Эта встреча была долгожданной и знаменательной! Для меня было очень важно, что рядом со мной в такой момент моя любимая тетя. И сейчас, когда ее нет с нами, я чувствую значимость события того дня намного сильнее, чем прежде.

Джагане поддерживала меня во всем. Я знала, что она верит во все мои идеи. Это, наверное, одно из самых главных, что мы можем дать человеку - Вера. «Не ломать, а строить». Она в тот день будто бы передала меня из своих рук в руки Седагет ханум. Я безмерно благодарна своей тете за это!

Да, мы все теряем близких и родных. Горечь утраты переполняет наши сердца, каждый справляется с этим по-своему. Я сожалею, что теперь, выйдя на сцену, я не увижу ее глаза, не услышу ее аплодисментов. Но пока я могу творить, душа Джагане будет жить в Лезгинской Песне!

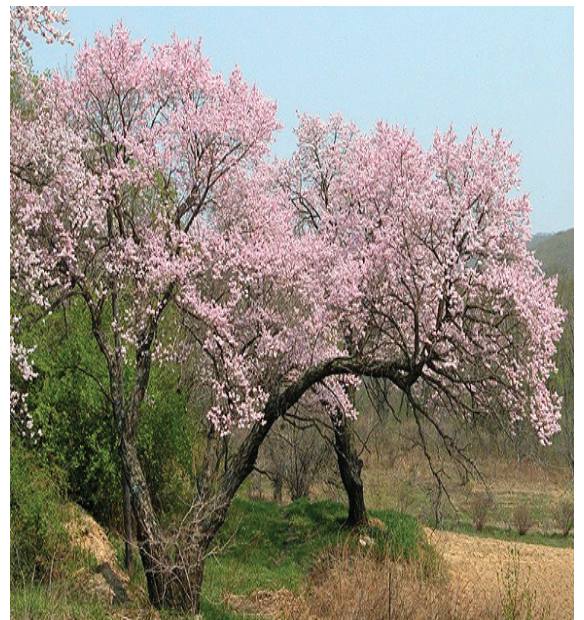
Сурия ХАСПОЛАНОВА,
хормейстер ансамбля «Сувар»

ВНИМАНИЮ ЧИТАТЕЛЕЙ!
В районах республики на газету
«Самур»

можно подписаться коллективно
и индивидуально в любое время.

Годовая подписка составляет
15 манатов.

Справки по телефону: 432-92-17

САМУР

Баş редактор
Сəдагəт КƏРІМОВА

Redaksiyamızın ünvanı: AZ 1073
Bakı, Mətbuat prospekti,
"Azərbaycan" nəşriyyatı,
3-cü mərtəbə, 101-ci otaq.
www.samurpress.net
www.sedagetkerimova.com
e-mail: sedagetkerimova@gmail.com

Hesab nömrəsi:
26233080000
"Kapital bank"ın 1 saylı
Yasamal filialı
kod 200037
VÖEN 130024708

Qəzet Azərbaycan
Respublikasının Mətbuat
və İnformasiya Nazirliyində
qeydə alınıb.

Qeydiyyat nömrəsi - 78

İndeks: 5581
Sifariş: 988
Tiraj: 2000
Tel: (012)432-92-17

"Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunmuşdur.